RECENZIÓ

BENCZE MÁTYÁS*

„KÖZEL A TÁRSADALOMHOZ” – KORINEK LÁSZLÓ *... A LELKE MINDENNEK* (BUDAPEST: ORAC 2026) CÍMŰ KÖTETÉRŐL

https://doi.org/10.51783/ajt.2026.3.05

„Egy korszak lezárult...” – kezdődött egy számadásjellegű jogelmélet-történeti tárgyú tanulmány kevéssel az 1989/90-es rendszerváltás után,[1] és az olvasónak ugyanez a megállapítás jut eszébe, ha rápillant Korinek László legújabb, itt ismertetendő és korrajzként is szolgáló kötetének kiadási adataira: a kézirat lezárásának ideje 2026. február.[2] Az előző rendszerváltás felidézése két okból is indokolt. Egyrészt a kötetben szereplő írások ugyan az utóbbi néhány évben születtek, azok 1990-től tekintik át a hazai rendészetet és bűnüldözést érintő kérdéseket, másrészt a mű arra is alkalmat kínál, hogy feltérképezzük, a rendészeti igazgatásra és a rendőri tevékenységre mennyiben nyomta rá a bélyegét a 2010-ben kezdődő, 2026 áprilisától lezárultnak tűnő politikai korszak.

A szerző akadémikus, és régóta a magyar kriminológia és rendészettudomány meghatározó alakja, akinek munkásságát e recenzió olvasóinak nem kell külön bemutatni. Magam nem vagyok e tudományszakok művelője, ezért a kötetet saját bírósági kutatásaim és korábbi büntetőbírói tevékenységem szemszögéből olvastam, és a következőkben az általános ismertetésen túl azt kívánom bemutatni, hogy a szerző megállapításai miként járulnak hozzá büntető igazságszolgáltatásunk problémáinak jobb megértéséhez, és a megfelelő intézményi megoldások megtalálásához.

A kötet fejezeteit két részre oszthatjuk. Az egyik részük a rendészeti igazgatás változásait, és tervezett, de meg nem valósult reformjait elemzi, a másik pedig a rendészet számára a „kockázati társadalmakban” megjelenő újabb kihívásokat veszi számba, és vizsgálja a hatásukat, illetve a rájuk adott válaszokat. Mindkettőt mélyen áthatja a jogállamiság és az emberi jogok (ezen belül kiemelten a kisebbségvédelem) iránti érzékenység, amely táplálkozhat abból, hogy az ezek iránt elkötelezett szerző már aktív kutatóként élte meg az államszocializmus utolsó két évtizedének visszásságait, és tevékenyen, nem csupán tudósként, hanem helyettes államtitkárként vett részt a jogállam kiépítésében az 1989/90-es rendszerváltást követően.

* PhD, egyetemi tanár, SZTE ÁJTK, 6720 Szeged, Tisza Lajos krt. 54.; Széchenyi István Egyetem, 9026 Győr, Egyetem tér 1.; tudományos főmunkatárs, ELTE TK JTI, 1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4. E-mail: *bencze.matyas@szte.hu*.

[1] Pokol Béla: „A magyar jogelmélet állapotáról” *Magyar Tudomány* 1992/11. 1325.

[2] Korinek László: *... a lelke mindennek* (Budapest: ORAC 2026).

A rendészet működését tárgyaló fejezetek visszatérő témája a rendőrséggel kapcsolatos intézményi reform szükségessége. Meggyőzően érvel amellett, hogy a rendőrség mai hazai szervezeti kereteinek lenne alternatívája; az egységes, militáris jellegű, szigorú hierarchiára épülő szervezet helyett a funkciómegosztás elvét követve legalább három típusú rendőrségre lenne szükség. Létezhet egy közbiztonsági (közrendet fenntartó, bűnmegelőző) szervezet, amelyet a legcélszerűbb az önkormányzatokhoz telepíteni (közösségi rendőrség), és amelynek tagjai jól ismerik az adott település kriminológiai sajátosságait, képesek rugalmasan reagálni a helyi igényekre. Szükség van egy bevetési típusú testületre, amely militárisan szerveződik, és túlnyomó részt csapaterőt alkalmazva számolja fel a kialakult veszélyhelyzetet (bűncselekményt). Végül a fentiek mellett működhet a bűnügyi rendőrség, amely nyomozati tevékenységet végez. Ez utóbbi különállását az indokolja, hogy a nyomozási tevékenység a független büntető igazságszolgáltatás része, így indokolt a nyomozó hatóság függetlenségét is a bíróságokéhoz közelíteni. Tevékenységében a szakmai-kriminalisztikai és a jogi szaktudás, illetve a pártpolitikai irányítástól mentes működés központi szerepet kell hogy játsszon (38–39., 69., 237–238. o.).

Kérdések természetesen egy ilyen átalakítás esetén is felvetődnek (például hogyan hangolható össze és szervezhető országossá a közösségi rendőrség felderítő tevékenysége), de ez a modell kétségtelenül jobban megfelelne a hatékonysági és a jogállami követelményeknek is, továbbá – az önkormányzati rendőrségen keresztül – növelné a rendőrség demokratikus legitimációját is. A felvetés azonban annyiban teoretikus marad, hogy a rendészet ilyen típusú átalakítása már 1990-ben elakadt.

Saját kutatási és gyakorlati tapasztalataim alapján a bűnügyi rendőrség független, akár civil alapokra helyezett működésével csak egyetérteni tudok. A Legfelsőbb Bíróság egyik volt elnökének a Korinek László által is elemzett „móri ügyben" történt téves elítélés (195–200. o.) kapcsán elhíresült mondása (a bíróságok „hozott anyagból" dolgoznak)[3] ugyanis nagyon komoly valóságtartalommal bír. Kutatásiam is megerősítették azt a szakirodalmi álláspontot, hogy a hazai bíróságok szinte „szentírásként" kezelik a nyomozati iratokban szereplő bizonyítékokat, amelyek közül a vallomások a leginkább neuralgikusak.[4] Hiába mond mást az illető a tárgyalási szakaszban, a bíróságok a nyomozás során tett vallomását tekintik irányadónak (185. o.) – már ha nem sikerül a nyomozati kihallgatást foganatosító nyomozóra rábizonyítani a közokirat hamisítást, ez pedig igen ritka eset. Amíg tehát Lomnici Zoltán megállapítása védekezésnek gyenge – hiszen a bíróságok folytathatnának szigorúbb gyakorlatot is a nyomozás során megszerzett bizonyítékok elfogadhatóságával kapcsolatban –, addig a tényleges gyakorlatot sajnos nagyon jól írja le.

Erre a belátásra tekintettel tartanám rendkívül fontosnak, ha legalább a független, szigorúan szakmai alapon működő bűnügyi rendőrség megvalósulna a szerző javaslatai közül. E várakozás jogosságát megerősítik a könyv azon fejezetei (*A bűnüldözők személye és a kriminalitás*; *Selejtkezelés a bűnüldözésben és a büntető igazság-*

[3] Sz. n.: „Lomnici: A bírák is tévedhetnek" *24.hu* 2007. február 20., *https://24.hu/belfold/2007/02/20/lomnici_birak_is_tevedhetnek/*.

[4] Bencze Mátyás: *„Nincs füst, ahol nincsen tűz" – Az ártatlanság vélelmének érvényesülése a magyar büntetőbíróságok gyakorlatában* (Budapest: Gondolat 2016) 103–105.

szolgáltatásban; *Szolidaritás, bajtársiasság, cinkosság a rendőrök között*), amelyek azt elemzik, hogy a jelenlegi, konformitásra és tekintélytiszteletre szocializáló belső szervezeti kultúra milyen módon helyezi a rosszul felfogott csoporton belüli szolidaritást (cinkosság) a jogszerű és szakmai működés elé. Megvilágító erővel mutatja be, hogy a rendőrség militáris szerveződése és az ebből adódó „ellenségkereső" attitűd miatt képes szigetszerűen elkülönülni a társadalom többi részétől (a „civilektől"), és hajlamos a titkos működésre, a külső kritika „élből" történő elutasítására (192. o.). Jól mutatja e beállítódás diszfunkcionalitását és egyben erejét, hogy a mai napig nincs általános és feltétlen kötelezettsége a nyomozó hatóságnak arra, hogy a nyomozás során tett vallomásokat kép- és hangfelvétellel rögzítse (40. o.). Az ilyen és ehhez hasonló megoldások védelmezői gyakran hangoztatják, hogy a hatékony bűnüldözésnek (és általánosabban: a közbiztonság megteremtésének) a terheltet is megillető emberi jogok, az eljárási garanciák csak akadályozói. Korinek László arra mutat rá, hogy a tisztességes eljárás garanciái egyúttal a szakszerű, magas színvonalú rendőri munka feltételeit és hosszabb távon a rendőrség iránti lakossági bizalmat is erősítik (66. o.). Ehhez még azt lehet hozzátenni, hogy a nyomozó hatóságok jelenlegi bizonyítási gyakorlatát bíráló szerzők sem a hatékonyság gyengítésében, és főleg nem a „bűnözők védelmében" érdekeltek, hanem azt szolgálja a kritika, hogy e szervek az eddigieknél megalapozottabb bizonyítékokat szolgáltassanak a bíróságoknak – még ha adott esetben könnyebb beismerő vagy terhelő vallomást „kihúzni" valakiből (165. o.), mint körültekintő és invenciózus nyomozási tevékenységet folytatni.

Ebből a kiindulópontból látom kulcsfontosságúnak a hazai rendőrség belső szervezeti kultúrájáról írott fejezeteket. Az ítélkezést végzők számára csak a nyomozati tevékenység outputja látszik az iratokból, arról nincs tudomása, hogy ezek miként keletkeztek, azaz a bizonyítékok hitelességének megítélésére hivatott bíróság számára a nyomozó hatóság tevékenysége „black box".[5] E fekete dobozba enged betekintést a könyv több megállapítása. Az itt található tényezők közül kiemelkedik a rendőrség eredménycentrikus működése (66. o.). Természetes, hogy a közvélemény és főleg a sértettek az alapján ítélik meg a rendőri munkát, hogy az képes volt-e gyanúsítottat „produkálni" a nyomozás során, ami nyomásként jelentkezik az egyébként is az „ellenség legyőzését" sikernek tekintő militáris rendőrség oldalán (174. o.). Ez a nyomás különösen a közfigyelmet kiváltó brutális bűncselekmények esetén áll fenn (ilyen volt az említett „móri ügy", amelynek során nyolc embert öltek meg a rablógyilkosok). Nem csupán hazai tapasztalat, hogy ilyen ügyekben a nyomozás nem „tiszta lappal", a bizonyítékok darabkáinak összeállításával indul, hanem a környéken hasonló jellegű bűncselekményt már elkövető személyek alibijének ellenőrzésével, ami gyorsan téves vágányra terelheti a felderítést.[6] Ennek az intézményi

[5] Csupán „anekdotikus" bizonyíték, de ismerek olyan, korábban évtizedekig büntetőbíróként tevékenykedő jelenlegi ügyvédet, aki bevallotta, hogy belelátva a rendőrségi kihallgatások világába, ma már máshogyan ítélné meg bíróként a vádlottak hivatkozását arra, hogy nem az került a jegyzőkönyvbe, amit mondtak, vagy arra, hogy valamilyen módon meg nem engedett nyomásgyakorlás elszenvedői voltak.

[6] Christian Dahlman: „The felony fallacy" *Law, Probability and Risk* 2015/3. 229–241., *https://doi.org/10.1093/lpr/mgv004*.

ösztönzőnek az erejét ábrázolja Ragályi Elemér *Nincs kegyelem* című filmjében az egyik nyomozó kifakadása: „Mutass nekem egy zsarut, akit azért tüntettek ki, mert bebizonyította valakiről, hogy ártatlan!”[7] Ennek tudatában maximálisan támogatható a szerző azon javaslata, amely rendőrség munkájának megítélésében nem a számszerűsített eredményességet, hanem a végzett tevékenység elfogulatlan szakmai értékelését helyezné előtérbe.

A 2006 és 2010 között létező, új szervezeti logikán alapuló Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM) működéséről szóló fejezet (*Volt egyszer egy minisztérium*) olvasva merült fel bennem, hogy a szerző jogos kritikája (a rendőrség túlzott politikai irányítása) mellett nem jelenthetett volna-e megfelelő szervezeti keretet egy ilyen minisztérium arra, hogy a bűnügyi rendőrséget valamilyen módon a büntető igazságszolgáltatás rendszerébe integrálja. A jelenlegi döbbenetesen magas és sikerként kommunikált váderedményességi arányok[8] inkább az ellenkező folyamatot mutatják: a bűnüldözés eredményességi logikája hatja át a közjogi értelemben független, alkotmányos szervként működő ügyészség tevékenységét is.

A rendőri nyomozati tevékenységgel kapcsolatban Korinek László nem kerüli a kényes témákat. Jobbító szándékkal ír arról, hogy a jelenlegi rendőri szervezeti kultúra – főként az „ostromlott vár” mentalitás és a militarizáltság miatt – táptalaja lehet a cinizmusnak, az előítéleteknek, illetve a negatív értelemben vett konformitásnak és a „vak” tekintélytiszteletnek (207–222. o.). Az ártatlan személyek fent említett meggyanúsítása és más elkövetett hibák eltussolása nem pusztán a szakmaiságot erodálja. Nem egy esetben ezek konkrét bűncselekményeket valósítanak meg. Bár a „rendőrbűnözés” dehonesztáló kifejezését a szerző nem használja (csak a recenzens), a kötet több helyen utal rendőrök által elkövetett, az igazságszolgáltatás rendje elleni bűncselekményekre, elsősorban a társak védelmében tett hamis tanúvallomásokra (117., 210. o.). Legfontosabb magyarázata erre a militáris logikából fakadó, a bűn ellen küzdő „harcos rendőrök” rossz értelemben vett bajtársiassága (216–217. o.). Egy helyen ír arról is, hogy a rendőrök más jellegű, korrupciós vagy egyéb bűncselekményeket is elkövethetnek (60. o.). Volt bíróként az a tapasztalatom, hogy a rendőrök munkájuknál fogva nagyon közelről látják a bűnözői tevékenység „mindennapjait”, ezért egy részük számára csábítóvá válik a bűnözői életforma (nagy haszonnal járó illegális tevékenység folytatása, például kábítószer-terjesztés), és a rendőrség működését is belülről ismerve minimálisnak tartják a lebukás kockázatát.[9]

A rendészetet érintő jogi változások nem csupán az igazságszolgáltatás jogállami működését érintik, azoknak tágabb, politikai kontextusuk is van. A szerző több helyen

[7] A film Pusoma Dénes téves elítélésének tragédiáját dolgozza fel. Ezt az ügyet a kötet szintén ismerteti (192–193. o.).

[8] Legfőbb Ügyészség: *A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2024. évi tevékenységéről* (Budapest: Legfőbb Ügyészség 2025), *https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2025/08/orszaggyulesi-beszamolo-az-ugyeszseg-2024-i-tevekenysegrol.pdf*.

[9] A „rendőrbűnözés” elterjedtségének egy szintén anekdotikus bizonyítéka, hogy bírói pályafutásomnak volt olyan időszaka, amikor a nálam folyamatban lévő nem kevés büntetőügy összes vádlottjának 10%-a rendőr volt – és akkor még a kétségtelenül meglévő látenciával nem is számoltunk. Igaz ugyanakkor, hogy ez az időszak a 2000-es évek elejére esett, és azóta közismert módon jelentős mértékben csökkent Magyarországon az „utcai korrupció” szintje.

leszögezi, hogy nem létezik politikamentes rendészet és általában vett szakigazgatás sem (62., 98., 247. o.). Ezzel a kijelentéssel teljesen egyet lehet érteni. A szakigazgatás is célokat követ, amelyeket a politikai tűz ki a számára, illetve a különböző ideológiai és politikai megfontolások akkor is szerephez jutnak, amikor az igazgatási szereplők diszkrecionális hatalmukkal élve járnak el. Amitől élesen el kell választani a közigazgatást, így a rendészetet is, az a közvetlen hatalompolitikai (pártpolitikai) érdekek kiszolgálása. A kötet írásaiból egyértelműen kitűnik, hogy az 1990 és 2010 közötti időszak alatt a rendészet irányítását egy minden tévúttal és kilengéssel együtt is demokratikus és jogállami nézeteket képviselő politikusi garnitúra végezte. Ezt 2010 után felváltotta egy olyan szemléletű vezetés, amely az emberi jogok érvényesítésénél és az eljárási garanciáknál fontosabbnak tartotta annak felmutatását, hogy az ország nem a „bűnözők paradicsoma". Ez a törekvés nem volt őszinte, a büntető populizmus (58. o.) és az állam által a polgároknak kínált (tőle) „függő biztonság" (129. o.) csupán olyan stratégia volt, amely a kormánypárt politikai hatalmának fenntartását szolgálta.[10] A fent említett eredménycentrikus bűnüldözői munka is illeszkedett a populista politikai kommunikáció logikájába.

Korinek László könyve dokumentálja, hogy 2010 után kezdeti bizakodását (227., 233. o.) miként törte meg a jogi környezet olyan változtatása, amely egyre kevésbé az állampolgárok, mint inkább bizonyos állami szervek biztonságát szolgálta. Sokak által ismert példája ennek a 2017. évi CX. törvény, amely csupán formális bíróság kontroll gyakorlása mellett engedélyezze, hogy leplezett eszközökkel olyan állampolgárokat figyeljenek meg, akikkel szemben bűncselekmény egyszerű gyanúja sem áll fenn (146. o.). Az azonban már kevéssé közismert, hogy ezzel párhuzamosan büntetni rendelték azt a személyt, aki – egyébként megengedett eszközökkel – azt szeretné kideríteni, hogy egy számára gyanús személy nem fedett nyomozó-e, azaz tűrni köteles a vele szemben folytatott leplezett eljárást (140. o.). Az állami büntetőhatalom külső ellenőrzésének gyengítésére irányuló lépés volt a 2008-ban felálló Független Rendészeti Panasztestület 2020-as megszüntetése, és feladatainak az általános ombudsmanhoz történő telepítése (172., 205. o.). A változtatás jelentősége akkor érthető meg, ha hozzátesszük, hogy az ombudsman ebben az időszakban egyáltalán nem vállalta fel a politikai hatalommal történő konfrontációt.[11] Szimbolikus lépés volt ugyan, de ebbe a sorba illeszkedik a géppisztolyos katonák – közbiztonsági érvekkel igazolhatatlan – kivezénylése közterületekre a Covid–19-járvány idején (263. o.). Az olvasó előtt felrémlő „Pegasus" kémszoftverrel kapcsolatos botrány

[10] Gönczöl Katalin: „A büntető populizmus térnyerése Magyarországon, 2010–2014" in Hack Péter – Király Eszter – Korinek László – Patyi András (szerk.): *Gályapadból laboratóriumot: Tanulmányok Finszter Géza professzor tiszteletére* (Budapest: ELTE Eötvös Kiadó 2015) 331–342.; Boda Zsolt – Szabó Gabriella – Bartha Attila – Medve-Bálint Gergő – Vidra Zsuzsanna: „Politikától vezérelve – A büntető populizmus diskurzusai a magyar politikában és a médiában" *Politikatudományi Szemle* 2014/3. 69–96.

[11] Szabó Máté Dániel: „Elvégzi-e az ombudsman valaha a munkáját?" *444.hu* 2022. március 23., *https://ataszjelenti.444.hu/2022/03/23/elvegzi-e-az-ombudsman-valaha-a-munkajat*; Dobszay János: „Az ombudsman, aki egyetlen kellemetlen percet sem okozott az egyre autoriterebb rezsimnek – mérlegen Kozma Ákos munkája" *Hvg.hu* 2025. június 21., *https://hvg.hu/360/20250621_hvg-kozma-akos-ombudsman-merlege-tenyar-csak-csendben-csak-halkan.*

vagy a már a kötet megjelenése után kirobbant „aranykonvoj-ügy" egyaránt alátámasztja, hogy a szerző által elemzett folyamatok egy nagyobb egész – az autoriter populista hatalomgyakorlás – részeként értelmezhetők.

A kötet másik szála a rendészetet érő, politikától (részben) független technológiai és természeti kihívásokat vizsgálja. A szerző természettudomány iránti affinitása mindjárt az első fejezetből kitűnik (*A biztonság természettudományi és társadalomtudományi megközelítése. Az élő és az élettelen biztonság*), amelyben párhuzamot von az élővilág bizonyos védekezési mechanizmusai és az emberi társadalmakban alkalmazott biztonsági megoldások között. A könyv további írásaiban a „Big Data" megjelenése által keletkező kriminológiai kérdéseire, a prediktív rendészetre, illetve e kettővel összefüggésben a mesterséges intelligencia rendvédelmi használatának lehetőségeire és problémáira irányuló kutatásait foglalja össze (*Az adatok hatalma, a hatalom adatai*; *Az előrelátó rendészet – A bűnmegelőzés jövője?*; *A mesterséges intelligencia a kriminológia és a rendészettudomány nézőpontjából*). Ezek a fejezetek témájuk és világos, a tudományos alapoktól induló gondolatmenetük révén a tágabb közönség figyelmére is érdemesek, és ugyanez mondható el a Covid–19-járványnak a bűnözés formáira és a bűnüldözésre gyakorolt hatásáról szóló részről is (*Bűnözés és bűnüldözés a világjárvány alatt*). A technológiai fejlődés következményeit tárgyaló részek különösen élesen vetik fel azt az elméleti kérdést, hogy ennek segítségével kialakítható-e egy olyan társadalmi-technikai berendezkedés, ami fizikailag teszi lehetetlenné bizonyos bűncselekmények elkövetését (például, ha a készpénzt teljes egészében elektronikus fizetőeszköz váltja fel, nem lehet hagyományos értelemben vett bankrablást elkövetni) vagy az elkövető számára már vállalhatatlan mértékben megnöveli a „lebukás" kockázatát (biztonsági kamerák, arcfelismerő rendszerek). Ha a válasz igenlő is, a bevezetés elleni érvként felmerül a szerző által is képviselt durkheimiánus nézet, amely szerint bizonyos mértékű bűnözés hozzátartozik a társadalom rendes működéséhez. Ennek egyik oka, hogy a normasértések (főleg, ha tömegesen történnek) visszajelzést jelenthetnek a jogalkotó számára, hogy valami nincsen rendben a szabályozással.[12]

További veszély, amelyre a szerző is felhívja a figyelmet, hogy a mesterséges intelligencián alapuló rendszerek tanítása is történhet elfogult módon, ami hátrányosan érinthet bizonyos kisebbségeket (159. o.). Ehhez hozzátehetjük, hogy az új technológiák egy autoriter kormányzat kezében visszaélésszerűen is használhatók a politikai ellenfelek hatékony, ugyanakkor megengedhetetlen kontroll alatt tartására – amint azt a már említett „Pegasus-ügy" is mutatja.

Amint e rövid ismertetésből is kitűnik, a kötet számos témát ölel fel, és ezeket nem csupán rendészettudományi és kriminológiai jellegük kapcsolja össze, hanem az is, hogy a szerző alaposan megfontolt, a rendszer működésének egészére tekintettel lévő javaslatai és belátásai alapjául szolgálhatnak a hazai belső biztonságpolitika jogállami módon történő megújításának. 2026 második felében talán már nem tűnik utópisztikusnak ebben reménykednünk.

[12] A kérdéskör bővebb kifejtésére lásd Zsolt Ződi – Mátyás Bódig: „Is Code Destined to Supersede Law? Behavioural Control by Code and Legal Theory" *The Cambridge Law Journal* 2025/1. 175–208, *https://doi.org/10.1017/S0008197325000029*.